

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Émile Missir, Dictionnaire français - roméique.

Deuxième édition entièrement refondue avec un avertissement de André Mirambel, professeur à la Sorbonne, et la préface de la 1ère édition par Louis Roussel, professeur à la faculté des Lettres de Montpellier. (Paris 1954).

Ἡ παράδοση τῆς ἑλληνογαλλικῆς καὶ γαλλοελληνικῆς λεξικογραφίας εἶναι μακρόχρονη. Γιά καμμιάν ἄλλη εὐρωπαϊκὴ γλῶσσα δὲν ἔχουν ἐκδοθῇ στὴν Ἑλλάδα τόσα λεξικά ὅσα γιὰ τὴ γαλλικὴ, καὶ τὸ πρόγραμμά αὐτὸ ἐξηγεῖται εὐκολά, ἂν θυμηθοῦμε ὅτι ὁ νεοελληνικὸς διαφωτισμός, καὶ πρὶν καὶ μετὰ τὴν ἰδρυση τοῦ νέου ἑλληνικοῦ κράτους, ὡς κυριώτερη πηγὴ τοῦ εἴχε τις πνευματικῆς κατακτήσεις τῆς Γαλλίας.

Τὰ πολλὰ ἑλληνογαλλικά καὶ γαλλοελληνικά λεξικά, ποὺ κυκλοφόρησαν ἐδῶ καὶ ἕναν αἰῶνα περίπου, ἀντιστοιχοῦσαν στίς ἑλληνικὲς πνευματικὲς ἀνάγκες καὶ δυνάμεις τῆς ἐποχῆς τους, καὶ ἔχουν ὡς κοινὸ γνώρισμα ὅτι προσορίζονταν στὸ νὰ προαγάγουν τὴ γαλλομάθεια τῶν Ἑλλήνων καὶ ὅχι τὴν ἑλληνομάθεια τῶν Γάλλων. Οἱ τελευταῖοι, ἂν καὶ ἔχαν πάντοτε πολλὰ καὶ καλὰ λεξικά τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς στὴ γλῶσσα τους, μὴ ἔχοντας νὰ ἀντλήσουν ἀπὸ τὸ νέο ἑλληνισμὸ φῶτα πνευματικά, ἐκράτησαν τὴ σπουδὴ τῆς νέας Ἑλληνικῆς στὰ στενὰ πλαίσια τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἐνδιαφέροντος, ποὺ ἀπὸ τὴ φύση του περιορίζεται σὲ λίγους γλωσσολόγους καὶ νεοφιλόλογους τῶν πανεπιστημιακῶν σεμιναρίων. Ἐπόμενον ἦταν καὶ τὰ λεξικά ποὺ βοηθοῦν τοὺς Γάλλους νὰ μάθουν τὴ νέα μας γλῶσσα νὰ εἶναι σπάνια καὶ περιορισμένης κυκλοφορίας.

Τὸ στενὰ γλωσσολογικὸ ἐνδιαφέρον τῶν Γάλλων γιὰ τὴ νέα Ἑλληνικὴ, συνδυασμένο μὲ τὴν πρακτικὴ σκοπιμότητά τοῦ νὰ ἐξυπηρετηθοῦν οἱ πρακτικὲς ἀνάγκες τῶν Γάλλων ποὺ ἐπισκέπτονται τὴν Ἑλλάδα ἢ ποὺ θέλουν νὰ γνωρίσουν τὸ πρωτότυπο τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας, ἐξηγοῦν γιὰτὶ ἀντικείμενο τοῦ ἐνδιαφέροντος των ἦταν πάντα καὶ ἀποκλειστικὰ ἡ καθαρότερη μορφή τῆς δημοτικῆς καὶ ὅχι ἡ μικτὴ ἢ ἡ καθαρεύουσα, γιὰτὶ μόνο ἡ δημοτικὴ, ὡς φυσικὴ συνέχεια τῆς μεσαιωνικῆς καὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς καὶ ὡς ἀποκλειστικὸ ὄργανο γιὰ τὴν καθημερινὴ συνεννόηση στίς ἑλληνικὲς πόλεις καὶ στὴν ὑπαίθρο, ἀνταποκρίνονταν καὶ στὰ ἐπιστημονικὰ ἐνδιαφέροντα καὶ στίς πρακτικὲς ἀνάγκες τῶν ἑλληνομαθῶν Γάλλων. Ὅτι στὸν προσανατολισμὸ αὐτὸν πρὸς τὴ δημοτικὴ ἀποφασιστικὸ ρόλο ἔπαιξε καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ Ψυχάρη στὸ Παρίσι καὶ οἱ πεποιθήσεις τῶν Γάλλων μαθητῶν καὶ ὁπαδῶν του, εἶναι αὐτονόητο. Οἱ νεοελληνιστὲς Γάλλοι εἶναι ὅλοι ὁπαδοὶ τῆς καθάριας δημοτικῆς, καὶ γιὰ τὴ σπουδὴ τῆς διαθέτουν ἐξαίρετα δικά τους βοηθήματα, ὅπως τοῦ *H. Pernot* τὸ *Lexique grec moderne - français* (Paris 1932), τοῦ *L. Roussel* τὴ *Grammaire descriptive du*

roméique littéraire (Paris 1922), τοῦ *A. Mirambel* τὸ *Précis de grammaire élémentaire du grec moderne* (Paris 1939), τοῦ ἴδιου τὴ *littérature grecque moderne* (Paris 1953), γιὰ νὰ περιορισθῇ στὰ κυριώτερα.

Τὸν κύκλο αὐτὸν τὸν βοηθημάτων γιὰ τὴ σπουδὴ τῆς νέας Ἑλληνικῆς ἀπὸ τοὺς Γάλλους ἔρχεται νὰ συμπληρώσῃ τὸ Γαλλοελληνικὸ Λεξικὸ τοῦ *K. E. Missir*, ποὺ ἦδη ἀπὸ τὰ 1933 εἶχε ἀρχίσει νὰ τυπώνεται κατὰ φυλλάδια, ἀλλὰ μόλις τώρα τὸ ἔχουμε μπροστά μας ἀκέραιο. Ὁ συγγραφέας, γνωστός στὰ νεοελληνικὰ γράμματα καὶ ἀπὸ ἄλλες του ἐργασίες, εἶναι ἕνας ἀριστος, μοναδικὸς θὰ ἔλεγα, γνώστης τῆς γλώσσας μας καὶ τοῦ λεξολογικοῦ πλούτου της, ὅχι μόνο τοῦ κοινοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἰδιωματικοῦ. Γεννήθηκε καὶ μεγάλωσε στὴν ἑλληνικὴ Ἀνατολή ἀπὸ ξένους γονεῖς, καὶ γι' αὐτὸ ξέρει, αἰσθάνεται καὶ ἀγάπῃ μὲ φανατισμὸ τὰ *P ω μ ι ο σ ύ ν η*, καὶ εἶναι μεγάλη χαρὰ γιὰ μᾶς τὸ ὅτι θεωρεῖ τὸν αὐτὸ τοῦ *P ω μ ι ο*, μὲ τὸ εὐρύτερο νόημα ποὺ δίνει στὸν ἐθνικὸ αὐτὸν ὄρο. Ὁ ἀνένδοτος δημοτικισμὸς τοῦ δὲν εἶναι γι' αὐτόν, ὅπως εἶναι γιὰ ἄλλους ξένους, γλωσσολογικὴ πεποίθηση ἢ φιλολογία, ἀλλὰ εἶναι ἀγάπη καὶ καημός. Εἶναι λοιπὸν πολὺ φυσικὸ τὴ γλῶσσά μας νὰ τὴν προτιμᾷ ρωμαϊκῇ καὶ νὰ ὀνομάζῃ τὸ λεξικὸ του *Dictionnaire français - roméique*. Ὅτι τὴν ἐποχὴ τῆς σκλαβωμένης καὶ ὀφρανης Ρωμοσύνης τὴ διαδέχθηκε νέα ἱστορικὴ ἐποχὴ, ποὺ τὸ νεοελληνικὸ ἔθνος ξαναβρῆκε τὴ συνισταμένη γραμμὴ τῆς ἱστορικῆς του πορείας, συνειδητοποίησε βαθύτερα τὴν ἐθνικὴ καὶ γλωσσικὴ του κληρονομία καὶ ἐγκολπώθηκε ἀνεπαφύλακτα τὸν Ἑ λ λ η ν ι σ μ ὸ ὡς καταγωγή του, ὡς αἷμα του, ὡς πολιτιστικὴ παράδοσή του καὶ ὡς λάβαρο τῶν πεπορευμένων του, αὐτὸ εἶναι δύσκολο νὰ τὸ ἐννοήσῃ ἕνας—ὅσο νὰ πῇς—ξένος, ποὺ δὲν πρόκειται ν' ἀφήσῃ πίσω του τὰ παιδιὰ του στὸν κακοτράχαλο τοῦτον στίβο τῶν παντοτινῶν ἐθνολογικῶν συναντήσεων. Δὲν ξέρω ἂν γελιέμαι, μὰ στὸ νοῦ μου πάει καὶ ἔρχεται ἡ σκέψη πῶς καὶ οἱ Ἑλληνες ὁπαδοὶ τῶν ὀρων Ρωμῶν, ρωμαϊκῶν, Ρωμοσύνη, ὅλοι ἀκέραιοι πατριώτες, ὅπως ὁ Ψυχάρης, ὁ Ἐφταλιώτης, ὁ Βλαστός, δὲν ἔχαν παιδιὰ στὴν Ἑλλάδα, καὶ αἰσθάνονταν ὅτι μὲ τὸ θάνατό τους κλείνει ὁ κύκλος τοῦ ἐθνικοῦ τους χρέους.

Δὲν θὰ ἐναντιωθῶ λοιπὸν καὶ ἐδῶ μὲ τὸν συγγραφέα στὸ ζήτημα τῆς ἐθνικῆς ὀρολογίας, οὔτε κἀν γιὰ τὸ ὄνομα τῆς γλώσσας μας, ποὺ ὄντας φυσιολογικὴ συνέχεια τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς, δὲν μπορεῖ, ἐπιστημονικὰ τοῦλάχιστο, νὰ λέγεται ρωμαϊκῇ, ἀφοῦ οἱ γλῶσσες δὲν ἀποκοτῶν ποτὲ ξένη ὑψηλότητα, ὅπως λ.χ. οἱ Ἑλληνες τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων. Προτιμῶ νὰ ἐνωθῶ μαζί του στὴν ἀγάπῃ του πρὸς τὴ Ρωμοσύνη, ποὺ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ φιλελληνισμὸ, καὶ μαζί του νὰ θυμηθῶ τὸ στίχο τοῦ Παλαμά: «*Ὡ γ λ ὡ σ σ α τ ῆς Ρ ω μ ι ο σ ύ ν ης, ὦ ν ι κ ῆ τ ρ α τ ο ῦ θ α ν ἄ τ ο υ*».

Στὸ λεξικὸ τοῦ *K. E. Missir* προτάσσεται

φυκτικός, ἀτμαπαγωγός, αὐτακρωτηριασμός, αὐταπό-
 ζευξη, αὐτολεξεί, βελτισί-
 σμος, διάρθωση, δενδρο-
 βίος, διαβρωτικότητα, εἰρ-
 γμός, εἰσπνευτικός, ἐκπλάγ-
 χνιση, ἐμφάνιση, ἐξοικειώ-
 σμος, ἐπιτυγχανόμενος,
 ἐτήσιος, εὐθυγράμηση, ἡμε-
 ρεῦσιμος, ἡμιόκλαστη, ἰδι-
 οποιήσιμος, ἰσχυατικός, κυ-
 ψελώδης, κωλυσιπλοΐα, με-
 ψευθυντικός, οἰκειοθελῶς, ὁ-
 ξυκοποιήσιμος, ὀπισθοφύ-
 λακας, παροχέτευση, πρᾶγ-
 ματογνώμων, προσυδάτωση,
 πτερυγιοφόρος, σκληραγω-
 γικός, στυπτηριοποιεῖο, σύμ-
 φυρμα, συνδυασμός, σφετε-
 ρισμός, ψυχαγωγίμος, ὠο-
 τοκία, ἀμέτρητα σύνθετα μὲ πρῶτο συν-
 θετικό γεω-, ὑδρο-, ὑπερ-, ὑπο-
 ἀνακηρύττω, ἀπολαμβάνω,
 διαιννίζω, ἐξωραΐζω, ἐκχω-
 ρῶ, ἐπισπεύδω, κατανώσ-
 σομαι, ἐκτεθειμένος, ἐπι-
 βιβραυμένος, παραδεδεγ-
 μένος, συντετμημένη, συν-
 τετριμένος, τετελεσμένο κλπ.,
 φράσεις καθὼς κατὰ μόνας, ἐν τῷ
 ὕγρῳ, ῥοπὴ ἀδρανείας, ἐ-
 πιδεκτικὸ μαθήσεως, ἐπι-
 ρόχιό λεωφορεῖον, ὀχύδην
 λαός, ἐν πρώτοις, ἐν εἰδεί, ὡς
 ἔγγιστα ὑπολογισμός, δοῦ-
 ναι καὶ λαβεῖν, ὑπερ τὴν
 ἐπιφάνεια, λαμβάνει χώρα,
 τρόπος τοῦ δέχεσθαι, ἀπὸ
 πάσης ἀπόψεως, ἐκ πρώτης
 ὁψεως, ἐξ ἀναμετρήσεως, κα-
 τακόρυφος ἀπογεώσεως, προ-
 σαγωγός μῦθ, ἀποκαθαρι-
 τικός πληγῆς, ὁ ἀπὸ κοσμο-
 γονίας, ὑφίσταμαι τὰ πυρὰ
 τοῦ ἐχθροῦ, δέχομαι εὐμε-
 νῶς, μεταβολὴ ἐπὶ τὰ χεῖρω,
 οἰκογένεια σφενδαμνιδῶν,
 ἡεῖς ἄτοπον ἀπαγωγῇ, ἀνε-
 ξαρτήτως τοῦ, τίς εἰ, παρ-
 ἥ ἀπόδειξη, ἀποδίδω σημα-
 σία, καθιστῶ ἐπίκαιρο κ.τ.δ.;

Νομίζω ὅτι λέξεις, γραμματικοὶ τύποι καὶ
 φράσεις, ὅπως οἱ παραπάνω, στὴ σημερινή
 ρευστὴ κατάστασι τῆς γλώσσας μας καὶ λέ-
 γονται καὶ γράφονται, καὶ ἴσως, ὅταν κάποτε
 ἡ δημοτικὴ κατακτήσῃ ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς
 πνευματικῆς ζωῆς μας, νὰ μὴν μπορέσῃ νὰ
 τοὺς ἀποφύγῃ. Ἐπομένως ὁ κ. Missir, ἀναγκα-
 σμένος νὰ ἀποδώσῃ τίς ἀντίστοιχες γαλλικῆς
 λέξεις καὶ ἔκφρασεις στὴν τρέχουσα Νεοελλη-
 νική, εἶδε πῶς δὲν μπορούσε νὰ τοὺς ἀγνοήσῃ.
 "Ἐστὶ ὁμως τί νόνημα ἔχουν οἱ ἀφορισμοὶ τοῦ
 προλόγου τοῦ κ. Roussel; "Ἄν ὁ συμβιβασμὸς
 μὲ τέτοια γλωσσικὰ στοιχεῖα ἦταν πραγματικά

συμβιβασμὸς μὲ τὴν ἀτιμία καὶ τὴν ψευτιά, δὲ
 φοβᾶται ὁ προλογιστὴς μήπως οἱ χαρακτηρι-
 σμοὶ τοῦ στρέφονται κατὰ τοῦ συγγραφέα τοῦ
 λεξικοῦ;

Ὡστόσο ὁ κ. Missir, χωρὶς νὰ δικαιουται
 νὰ νομίζῃ ὅτι ἐρμηνεύει τίς γαλλικῆς λέξεις
 en grec démotique *exclusivement* (σελ. VI),
 καὶ οὐ μεταχειρίζεται *des traductions entières-
 ment, totalement roméiques* (σελ. IX), ἔκαμε
 ὅ,τι ἦταν δυνατό στὴ σημερινή κατάστασι τῆς
 γλώσσας μας. Τοὺς ἑλληνικῆς καταγωγῆς γαλ-
 λικοὺς ἐπιστημονικοὺς ὄρους ἔκαμε καλὰ πού
 δὲν τοὺς ἀντικατέστησε μὲ ἀντίστοιχους λαϊ-
 κοὺς νεοελληνικοὺς, καὶ γιὰ αὐτὸ εἶναι ἀδύ-
 νατο, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἀλήθεια, τοῦλά-
 χιστο παρᾶξεν, νὰ μεταχειρίζεται ἡ ξένη ἐπι-
 στήμη ὄρους ἑλληνικοὺς καὶ μόνο ἢ ἑλληνικῆς
 ἐπιστήμῃ νὰ τοὺς ἀποφεύγῃ. "Ἐτοι μεταφράζει
 anevrismal ἀνευρισματικὸς, amnistiable ἀμνη-
 στεύσιμος, amyacé ἀμυλοειδής, antalgique
 ἀνταλγικός, hémeurale ἡμεραλωπικός, héma-
 témèse αἱματέμεση κτλ. καὶ μόνο σπάνια μὲ
 λαϊκὴ λέξη anagallis περδικούλλι, alcyon ψα-
 ροφάγος, hélianthème χρυσόχορτο. Πῶς νὰ
 τὸν ψεῖσουμε ὅτι τὸ γαλλικὸ flet τὸ μεταφρά-
 ζει «πλευρονήκτης ὁ πλάταξ», ὅταν δὲν ξέρου-
 με κι' ἐμεῖς τὸν ἀντίστοιχο λαϊκὸν ὄρο;

Ὁ συγγραφέας, γέννημα καὶ θρέμμα τῆς
 ἑλληνικῆς Ἀνατολῆς, καθὼς εἶδαμε, ὅχι μόνο
 γνωρίζει καλὰ τὴ γλώσσα μας, τὴν αἰσθάνεται
 καὶ τὴν ἀγαπᾷ, ἀλλὰ καὶ ἔχει μιὰ καταπληκτι-
 κὴ γνώσῃ τοῦ νεοελληνικοῦ λεξιλογίου καὶ μιὰ
 ἀριστοτεχνικὴ ἱκανότητα στὸ νὰ βροῖσῃ τὴ λαϊ-
 κὴ ἔκφρασι τὴν ἀκριβῶς ἀντίστοιχὴ τῆς γαλ-
 λικῆς πού θέλει νὰ ἐξηγήσῃ. Ἰδοὺ μερικὰ πα-
 ραδείγματα: abrupt ὀρθόγχεμος, adopter ψυ-
 χαναθρέφω, arlequinade καραγκιοζῆκι, dodu
 παχουλός, sarcomémos, pondif περηφανοῦλο,
 faire naufrage καθαβοτσακίζομαι, gratuitement,
 γιὰ ψύλλου πῆδημα, corps ἐτ ἀμε ψυχόσαρκα,
 panier percé σκορπαλευρός, gnanngnan πέσε
 πῖτα νὰ σὲ φάω, il est né d'hier δὲν ξέρει τὰ
 τρία κακὰ τῆς μοῖρας του, vendanges sont fai-
 tes νίψου κι' ἀποφάγαμε, être à l'extrémité
 φτάνω στὸ Ἀμήν, vallée de larmes ψεύτικος
 ντουναῖς, advenir que pourra ὅ,τι βρῆξῃ ἄς
 κατεβάσῃ, agonir q. d' injures τὸν σκυλοβρίζω,
 pernw δεκαοχτὼ γενιές, être muet comme une
 carpe ἔφαγα βουδύχορτο, elle n'est rien moins
 que jolie μαρὲ ὁμορφιά πού τὴν ἔχει! Ἀπὸ
 τὴν ἀποψὲ τοῦ ἑλληνικοῦ λεξιλογίου τὸ βιβλίο
 τοῦ κ. Missir εἶναι ἀνεκτίμητος θησαυρός.
 Σχεδὸν δολοκλήτος ὁ λεξιλογικὸς καὶ φρασσεο-
 λογικὸς πλοῦτος τῆς γλώσσας μας βροῖσκειται
 μέσα τὸ λεξικὸ αὐτὸ καὶ εἶναι καλὰ βελμένος
 στὴ θέσι τοῦ.

Φυσικὰ δὲν πετυχαίνει πάντα στὸ ζήτημα
 τοῦ ὅρους, δηλ. σὲ ποιά περίστασι ταιριάζει
 κάθε λέξη ἢ ἔκφρασι. Στὰ γαλλικὰ π.χ. ἴσως
 μπορεῖ νὰ πῇ κανεὶς πρὸς ὅποιονδήποτε je
 m'enpuie à mort. Στὰ ἑλληνικὰ ὅμως δὲν μπο-
 ρεῖ νὰ πῇ σκυλοβαριέματι.

Βασικὸ ἐλάττωμα ὧλων τῶν νεοελληνιστῶν
 πού ζοῦν μακριὰ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα εἶναι τὸ νὰ

μή μπορούν πάντοτε νά ξεχωρίσουν τήν ιδιω-
ματική λέξη ἀπό τήν κοινή. "Όταν μάλιστα
συμβαίνει νά εἶναι γλωσσολόγοι, πού χαίρονται
τῇ νεοελληνικῇ λέξει, τήν καμαρώνουν καί δέ
θέλουν νά πάη χαμένη, ὅπως κάνει ὁ κ. Missir
στό λεξικό του, τότε ἀλίμονο! σὸν ξένο πού
θὰ γίνη μαθητής τους. Ἀνησυχῶ πολὺ γιά τίς
ἀπογοητεύσεις πού περιμένουν τοὺς Γάλλους
ἐκείνους πού θάρρουν στήν Ἑλλάδα μὲ ἀνεξέ-
λεγκτα τὰ λεξιλογικά ἐφόδια πού θὰ τοὺς δώσῃ
τὸ λεξικό τοῦ κ. Missir. Πῶς θὰ βροῦν λογα-
ριασμό καί θὰ ξεχωρίσουν γιά νά ποῦν τήν
κατάλληλη λέξη. ὅταν ἔχουν διδαχθῇ ὅτι τὸ
abêtir λέγεται ἑλληνικά ζαβῶνω, τὸ able οὐγλί,
τὸ abondance μοικιλία, τὸ aborigène ντόπιος,
χωματιανός, γεννητάτος, τὸ abot παιβάνι, μπα-
στούρα, πεδοῦκλι, τὸ acrobate πεχλιβάνης,
ἀκροβάτης, τὸ affairé φουριαστός, πολυάσχο-
λος, τὸ affichage τοιχοκόλλημα, διαλαλογάρτι,
τὸ agacer σκοτιζώ, σεκελιζώ, σεκάρω, τὸ af-
fleurir φέρνω στό ντουλένι, τὸ agrafe κόπτισα,
κοψές, φιοῦμα, θηλυκατιήρι, ἀγκράφα, τὸ aguî-
cher τσατίζω, τὸ aide-macon (ἀ) πουργός,
μαλέταικος, τὸ allonge ἐργετιδική μπουρμάδα,
τὸ argousier ζαφτιές, ἀστυφύλακας, τὸ s'adju-
ger ἐδικονομαί, ἰδιοποῦμαι, τὸ lis-de-mai
σαλκίμι, τεῖσόρι, τὸ lustige γκρεβεζές, κα-
ραγκολής, τὸ rouge σφόρμπα, τὸ plancon ξε-
μασκαλίδι, τὸ virol χαρούπα, τὸ écorage ρο-
μανταίνα, πιστρέφι, τὸ sentine κούστα, τὸ ellé-
bore σκάρφη, τὸ mordache ἐγκρετιδικο μά-
γουλο τῆς μεγγενής, τὸ porne σακαί, σαρτάς,
κ.τ.δ. ; Καί δὲν ὑπάρχει μεγάλος κίνδυνος τέτοια
ἐρμηνεύματα νά δίνουν σὸν Ἑλληνα ἀναγνώ-
στη «τὸ ἀγνώστον διὰ τοῦ ἀγνώστου», καί σὸν
Γάλλο, ἑλληνικὸ λεξιλόγιον πρακτικῶς ἀνώφελο ;

Φοβόμην πῶς τὸ λεξικό τοῦ κ. Missir, πο-
λυτιμώτατο γιά τήν ἑλληνικὴ γλωσσολογία, εἶ-
ναι, ἐξ αἰτίας τοῦ διαλεκτικοῦ του πλούτου,
δυσκολόχρηστο γιά πρακτικὰς γλωσσικὰς ἀνά-
γκες.

Ὁ κ. Roussel σὸν πρόλόγῳ του (σελ. IX) μᾶς
προειδοποιεῖ πῶς ὁ συγγραφέας τοῦ λεξικοῦ,
ὅταν, γιά νά ἐξηγήσῃ τῇ γαλλικῇ λέξει, δέ βρί-
σκει ἀντίστοιχη στὴ δημοτικῇ, καί ὅταν ἡ κα-
θαρεύουσα δὲν ἔχει κι' αὐτὴ ἀντίστοιχη λέ-
ξη, ἡ ἔχει, ἀλλὰ δὲν τοῦ ἀρέσει, τότε π λ α τ-
ε ι μόνος του τῇ λέξει πού τοῦ χρειάζεται (il
fabrique le mot). Πρῶτη φορὰ ἀκούω ἀπὸ
γλωσσολόγο, πῶς, ὁ λεξικογράφος ἔχει τὸ δι-
καίωμα νά πλάττῃ λέξεις δικῆς του. Ὡς τώρα
ἔγραφε πῶς νέες λέξεις δικαιούται νά δημιουρ-
γῇ μόνον ὁ λαός, καί, κατὰ δεύτερον λόγο, οἱ
λογοτέχνες, καθὼς καί συγγραφεῖς, ὅταν πρό-
κειται γιά ἐπιστημονικοὺς ὅρους. Οἱ λεξικογρά-
φοι, ὡς εἶναι καί οἱ πῶ ἀξιοί, ἐργὸ ἔχουν
ν' ἀποθησαυρίζουν καί νά ἐξηγοῦν τίς κ α θ-
ι ε ρ ω μ ε ν ε ς σὲ μιὰ γλώσσα λέξεις. Δὲν
εἶναι ἀρμόδιοι νά προσθαφαιροῦν «οὐδὲ γὰρ
ἐν οὐδὲ κεραίαν μίαν». Ὁ συγγραφέας τοῦ λε-
ξικοῦ, λέγει ὁ κ. Roussel, παίρνει αὐτὸ τὸ δι-
καίωμα ἀπὸ τοὺς καθαρευσιάνους λεξικογρά-
φους—ὡραῖο παράδειγμα!—, πού κι' αὐτοὶ
πλάττουν νέες λέξεις, μὲ τὴ διαφορὰ ὅτι αὐτοὶ

σημαδεύει τίς δικῆς του μ' ἓναν ἀστερίσκο.
Τοῦτο δὲν συμφωνεῖ μὲ τὰ πράγματα, γιὰ
σὸν πίνακα τῶν διακριτικῶν σημείων ὁ κ.
Missir μᾶς ἐξηγεῖ ὅτι ὁ ἀστερίσκος δηλώνει
πῶς ἡ λέξη δὲν πολυσυνηθίζεται ἢ εἶναι σπάνια.
Ἄλλο ὅμως σπάνια κι' ἄλλο πλάσμενη
ἀπὸ τὸν λεξικογράφο. Πάντως ὁ ἀναγνώστης
δὲν μπορεῖ νά εἶναι βέβαιος ἀν λέξεις καθὼς
ἀ κ ο υ σ η, ἀ ρ ο γ ο κ ο υ ν η σ ι ᾶ, δ ι α-
β ο λ ο τ ε χ ν ῖ δ ι, ζ η τ ω κ ρ α υ γ α-
σ τ ῆ ς, κ ο ν τ ο σ υ λ λ α β α ῖ ν ω, κ ο-
ρ ο ῖ δ ι ᾶ, λ α ο τ α ρ ᾶ χ τ η ς, μ π ο-
λ ι κ ι ᾶ, σ κ ο τ ω τ ῆ ς, σ χ υ φ τ α κ ο ὑ-
τ η ς, τ ρ ᾶ β η ξ η, ὑ π ο σ χ ε σ ι ᾶ ρ η ς,
φ υ λ ᾶ γ γ ε λ ο ς, χ ι λ ι α δ ι ᾶ, χ ο ν-
τ ρ ο κ ο π ι ὶ ς κ. ᾶ., τίς ἔπλασε ὁ συγγρα-
φέας τοῦ λεξικοῦ ἢ τίς ἀκούσε κάποιον. Καί
ὅμως θὰ ἤθελε καί θάβριζε νά τὸ ξέρῃ.

Θὰ ἦταν λάθος καί ἀδικία ἐκ μέρους ἐκεί-
νου πού κρίνει τὸ λεξικό τοῦ κ. Missir, ἀν
ἄφηνε τὰ χαμόκλιδα τῶν λεπτομερειῶν ἐπι-
φυλάξων νά κρύβουν τὴ θέα τοῦ ἐξαίσιου δά-
σους τοῦ νεοελληνικοῦ λόγου πού ἀπλώνεται
στὶς 1044 σελίδες του. Πρόκειται γιά ἔργο ἐν-
τελὼς πρωτότυπο, μοναδικὸ σὸ εἶδος του, κα-
θαρὰ ἐπιστημονικὸ καί ξένο πρὸς κάθε ἐμπο-
ρικὴ σκοπιμότητα; γραμμένο μὲ ἀπεριόριστη
ἀγάπη πρὸς τὴ γλώσσα μας καί μὲ κόπους ἀνυ-
πολόγιστους. Εἶναι τὸ λεξικό πού ἐνώνει κατὰ-
σχα δυὸ θαναμάσιες γλώσσες, τὴ γαλλικὴ καί
τὴν ἑλληνικὴ, καί φέρνει κοντὰ τὴν μιὰ στὴν
ἄλλη δυὸ ἐθνικὰς ψυχὰς, πού συναιροῦνται μέ-
σα σὸ συγγραφέα του σὲ «ἡδίστην ἀρμονίαν».

N. Π. ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ

*Der Grosse Brockhaus. 16 völlig neubearbei-
tete Auflage in 12 Bänden. F. A. Brock-
haus Wiesbaden 1953. Bände 1-6. Ἑκα-
στός 39 μάγκα.*

Ἡ 16ῃ ἐκδοσίς τοῦ μεγάλου Γερμανικοῦ
Ἑγκυκλοπαιδικοῦ Λεξικοῦ θέλει νά παρουσιά-
σῃ τὴν ἐκπολιτιστικὴν καί τεχνικὴν ἐξέλιξιν
τοῦ ὑπερμεσοποταμικοῦ αἰῶνος. Πρὸς τὸν
σκοπὸν τοῦτον ὁ ἐκδοτικὸς οἶκος δὲν ἔχει φει-
σθῇ οὐδεμιᾶς δαπάνης διὰ τὴν ὅσον τὸ δυνα-
τὸν πληρεστέραν ἐμφάνισιν τῆς Ἑγκυκλοπαι-
δεῖας. Οἱ 12 τόμοι αὐτῆς θὰ περιλαμβάνουν
145.000 λήμματα καί 9.300 σελίδας, πρὸς δὲ ἀνω-
τῶν 30.000 εἰκόνων, χαρτῶν, σχεδίων καί 800
ὀλοσελίδους εἰκόνας ἐξ ὧν 140 πολύχρωμοι, τέ-
λος δὲ καί 100 πολυχρόμους χάρτες. Περί τοὺς
20 ἐπιστημονικὰς ἐργασίας εἰς τὴν σύνταξιν,
βοηθοῦμενοι ἀπὸ 800 συνεργάτας εἰς τὴν Γερ-
μανίαν καί τὸ ἐξωτερικόν.

Ἡ ἐκδοσίς τοῦ ἔργου τούτου θὰ ἔχῃ με-
γάλην ἐπίδρασιν, πανταχοῦ ὅπου κατανοεῖται ἡ
Γερμανικὴ γλῶσσα (Ἑλβετία, Αὐστρία, Βαλκα-
νικὴ κλπ.).

Περисπούδαστα ἄρθρα περιλαμβάνονται εἰς
τοὺς μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντας τόμους, ἐνημερω-
μένα βιβλιογραφικῶς μέχρι καί τοῦ ἔτους τῆς
ἐκδόσεως τῶν καθ' ἑκάστον τόμων. Οὕτω